

УДК 633.853.494

ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ ТА СОРТОВИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НА ПРОДУКТИВНІСТЬ РІПАКУ ОЗИМОГО

Стрілецька К.А., магістр факультету агротехнологій
Гамаюнова В.В., д.с.-г.н, професор, науковий керівник
Миколаївський національний аграрний університет

Серед олійних культур ріпак є однією з найцінніших як за вмістом олії, так і за потенційною врожайністю рослиною. Ріпак є важливим джерелом дешевої рослинної олії, високоякісної макухи, ріпакового шроту, екологічно чистого біодизельного палива, мастила тощо. Сьогодні Україна лідирує в Європі за площами озимого ріпаку – близько 870 тис. га. Згідно з науковими дослідженнями, ріпак можна вирощувати в усіх ґрунтово-кліматичних зонах України.

Озимий ріпак серед олійних культур родини капустяних займає перше місце за вмістом олії, в його насінні міститься 48-52%, білка - 16-29%, клітковини – 6-7%, вуглеводів – 17%. Олію ріпаку споживають у натуральному вигляді, і вона є найкращою сировиною для виробництва бутербродного масла, маргарину, майонезу, приправ, кондитерських виробів. Для промислової переробки з олії виготовляють пластмаси, лаки, фарби. На значних площах вирощують ріпак у Великобританії, Польщі, Китаї, Канаді, Індії.

Найважливішими критеріями сучасної техніки вирощування озимого ріпаку є підвищення врожайності та покращення якості насіння. До агротехнічних заходів, які впливають на підвищення врожайності, належать оптимальні строки сівби та особливості дібраного сорту.

Метою наших досліджень було визначити вплив строку сівби на врожайність сортів ріпаку озимого та якість насіння.

Урожайність насіння ріпаку озимого найвищою формувалася за першого строку сівби (табл. 1).

Таблиця 1 - Урожайність сортів ріпаку озимого залежно від строку сівби, т/га
(середнє за 2021-2022 рр.)

Фактор А, сорт	Фактор В, строк сівби	2021р.	2022р.	Середнє за 2 роки
Алабама	І декада вересня	2,84	1,92	2,38
	ІІ декада вересня	2,51	1,69	2,10
	ІІІ декада вересня	2,14	1,58	1,86
Арканзас	І декада вересня	2,97	2,05	2,51
	ІІ декада вересня	2,42	1,68	2,05
	ІІІ декада вересня	2,20	1,62	1,91
НІР ₀₅	А	0,03	0,04	
	В	0,42	0,47	

Так, у середньому за два роки досліджень сорт Алабама сформував її на рівні 2,38 т/га, а сорт Арканзас 2,51, що на 5,5% вище. За сівби у ІІІ декаді вересня відповідно отримано 1,86 та 1,91 т/га насіння, що значно менше від раннього строку сівби - І декаді вересня. Перевага сорту Арканзас при цьому склала 2,7 %.

Слід зазначити, що значно вищу продуктивність обидва сорти ріпаку озимого, які взяли на дослідження, забезпечили у більш сприятливому за зволоженням 2021 році.

У середньому за два роки по всіх строках сівби сорт Алабама сформував 2,11 т/га насіння, а сорт Арканзас – 2,16 т/га. Тобто останній мав незначну перевагу у здатності формування врожаю.

Вміст жиру в насінні ріпаку озимого залежав від строку сівби та сортових особливостей культури. У наших дослідженнях у 2021 році цей показник у розрізі сортів та строків сівби коливався від 42,4 до 44,8%. У наступному 2022 році ці коливання були на рівні 42,9-45,1%. У менш сприятливому році досліджень вміст жиру в насінні ріпаку озимого був дещо вищим, що пояснюється високим температурним режимом та гіршою забезпеченістю рослин вологою. За два роки досліджень у середньому найвищу олійність накопичило насіння ріпаку озимого за сівби у ІІ декаду вересня. По сорту Алабама цей показник склав 43,3 %, а по сорту Арканзас 45,0 %. Також високий вміст жиру накопичували рослини ріпаку озимого

за у I декаду вересня. Ці показники відповідно склали по досліджуваних сортах 42,7 та 44,4 %. Перевага сорту Арканзас у здатності накопичувати в насінні олію залишалася в усі періоди визначення, незалежно від строку сівби.

Найбільший умовний збір олії по досліді склав на рівні 13,13 ц/га. Його отримано за вирощування сорту Арканзас за сівби у I декаді вересня.

Найбільш високим вихід олії з гектару сортом Алабама також сформований за сівби у цей же строк, він склав 12,04 ц/га, що менше порівняно з сортом Алабама на 9,1 % (рис 1).

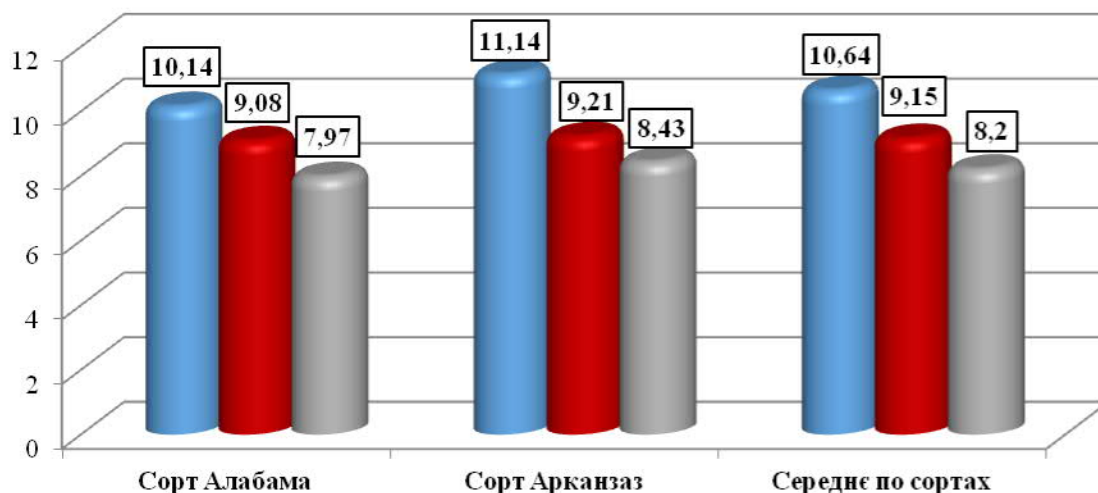

Рис. 1. Умовний збір олії з гектару за впливу сорту та строку сівби ріпаку озимого (середнє за 2021-2022 рр.), ц/га

Примітки: ■ I декада вересня ■ II декада вересня ■ III декада вересня

Проведення сівби у більш пізні строки призводило до зниження умовного збору олії з гектару.